

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

26 Eylül 2019

EYLÜL 2019 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.065 TL, YOKSULLUK SINIRI 6.725 TL
- ✓ GIDA ENFLASYONU -BAZ ETKİSİYLE- SON ONİKİ AYLIK YÜZDE 9,05 ORANINDA...
- ✓ BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 2.536 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 0,28 ve YILLIK ORTALAMA YÜZDE 20,79 ORANINDA ARTTI.

TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) çalışanların geçim şartlarını otuz iki yıldan bu yana aralıksız olarak her ay düzenli olarak yaptığı "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırması ile ortaya koymaktadır.

Devletin resmi verilerinde de ortaya çıkan adaletsiz gelir dağılımının somut yansıması bu çalışma ile görünür olmaktadır. Anayasada ifadesini bulan "çalışanların geçim şartları" elde edilen ücret gelirin yetersizliği nedeniyle olumsuzdur. Toplumun temelini oluşturan ailenin -eğer gelir kaynağı ücret ise- maruz kaldıkları yaşam koşulları "insana yakışır" olmaktan uzak olmaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2019 Eylül ayı sonucuna göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.064,52 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 6.724,81 TL,
- Evli olmayan-çocuksuz bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 2.536,42 TL olarak hesaplandı.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Eylül 2018	Aralık 2018	Ağustos 2019	Eylül 2019
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	518,08	536,09	571,72	570,69
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	434,52	446,96	473,53	473,30
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	560,77	578,05	609,25	611,90
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	379,84	380,06	404,23	408,62
Açlık Sınırı	1.893,21	1.941,16	2.058,72	2.064,52
Yoksulluk Sınırı	6.166,81	6.322,99	6.705,94	6.724,81

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

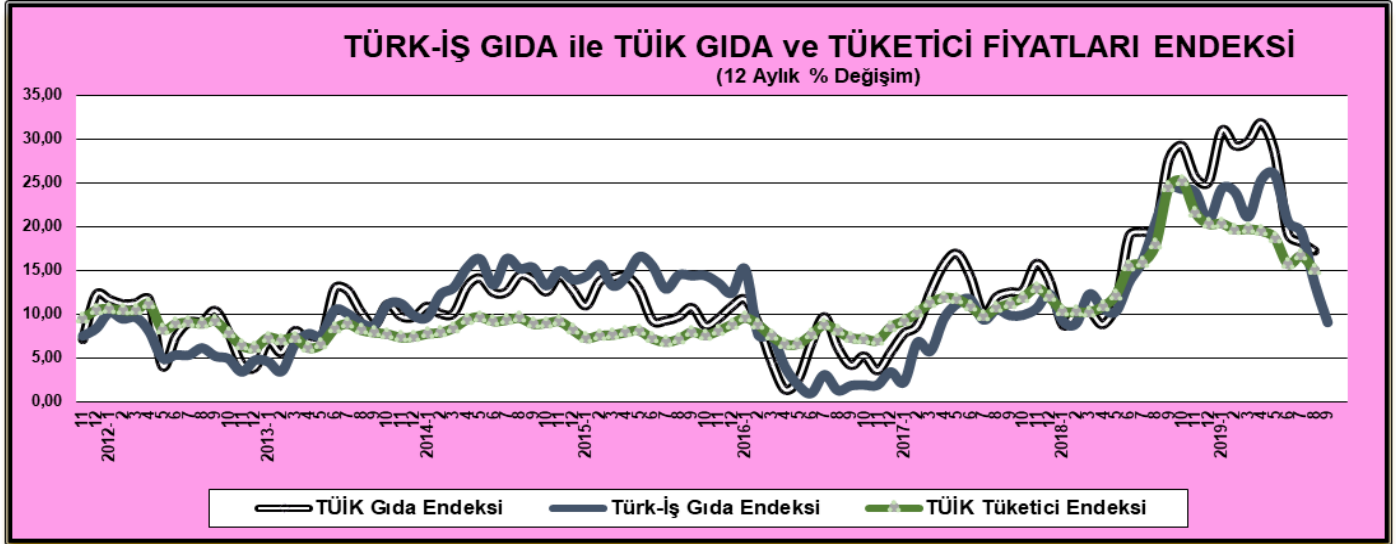
Geçen yılın aynı ayına göre dört kişilik bir ailenin mutfak harcamasındaki artış tutarı 171 TL'dir. Gıda yanı sıra yapılması zorunlu diğer harcamalarla birlikte aile bütçesine gelen ek yük bir yıl önceye göre 558 TL oldu.

Ücretli çalışanların gelirleri fiyat artışları karşısında giderek aşınmaktadır. Gelir artışlarının gecikmeli olarak enflasyona eşitlenmesi uygulaması dar ve sabit gelirli kesimlerin aleyhine olmaktadır. Nitekim devletin resmi kurumu olan TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından yapılan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın geçen yıl ki sonuçları, asgari ücretin enflasyonun üzerinde artmasına rağmen, en düşük gelire sahip nüfusun yüzde 20'lik grubunun milli gırlardan aldığı payın 0,2 puan azalarak yüzde 6,1'e düştüğünü ortaya koymuştur. Buna karşılık nüfusun en zengin yüzde 20'lik bölümünün aldığı pay 0,2 puan artarak yüzde 47,6'ya ulaşmıştır.

Uygulanan ekonomik ve sosyal politikalar zenginin daha zengin, yoksullun daha yoksul olması sonucuna yol açmaktadır.

Aylık net 2.020 TL olan asgari ücretin yetersizliği, bekar bir çalışanın hesaplanan 2.536 TL tutarındaki yaşama maliyeti de dikkate alındığında ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki, zaten yetersiz belirlenen asgari ücret, evli ve çocuklu işçiler açısından, artan vergi oranı nedeniyle, bu dönemde eksilmektedir. Sürekli yinelenildiği üzere, mevcut asgari ücret değil bir ailenin bir kişinin bile geçimini karşılamaktan uzaktır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksi ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda endeksi ve tüketici fiyatları endeksinin son on iki aylık değişimi birlikte değerlendirildiğinde, benzeri bir eğilim gösterdiği ve gerilediği ortaya çıkmaktadır. Ancak bu ay ortaya çıkan gerilemede 'baz etkisi' temel neden olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Eylül 2019'da şu şekilde oldu:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 0,28 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk dokuz ayı itibariyle** fiyatlardaki artış yüzde 6,35 oranında oldu
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** -baz etkisiyle- yüzde 9,05 olarak hesaplandı.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 20,79 oldu.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Eylül 2016	Eylül 2017	Eylül 2018	Eylül 2019
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,81	1,19	4,45	0,28
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	0,07	6,31	17,73	6,35
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	1,83	9,84	24,34	9,05
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	6,78	6,96	13,38	20,79

2019 Eylül ayı itibariyle TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında gözlenen değişim şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; bu ay önemli bir fiyat değişikliği tespit edilmedi. Ancak market raflarında ürün çeşitliliği azaldı ve genellikle 4-5 markanın yer aldığı dikkat çekti. Öte yandan özellikle peynir kutularının bir bölümü 1 kilogram olurken, bazıları 800-900 gram olarak satışa sunulmaktadır.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma ve kuşbaşı et ile sakatat ürünleri fiyatları bu ay yine değişmezken, tavuk fiyatı gerilemeye devam etti. Mevsimin başlamasıyla balık daha düşük fiyatla tezgahlarda yerini aldı. Fiyat gerilemesinde hamsi, istavrit, mezgit gibi balık çeşitlerinin olumlu etkisi söz konusu oldu. Yumurtanın fiyatı bu ay daha da artarak tanesi 75 kuruşa ulaştı. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatları bu ay kırmızı mercimekteki artışın dışında değişmedi.
- Gıda harcamasında günlük tüketimi sık olan yaş sebze ve meyve fiyatları bu ay yine mutfak harcamasını olumlu etkiledi. Ancak çoğu pazarda tezgahların azaldığı ve yer boşlukların varlığı da dikkat çekiyor. Pazar esnafı gelen müşterinin gerileyen alım gücünden ve dolayısıyla düşen satışlardan şikayet etmektedir. Ailenin harcamalarında önemli ağırlığı olan yaş sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay 5,60 TL (geçen ay 6,12 TL) olarak hesaplandı. Sebze ortalama kilogram fiyatı bu ay 5,41 TL'ye yükselirken (geçen ay 5,38 TL), meyve ortalama kilogram fiyatı 5,85 TL'ye (geçtiğimiz ay 6,92 TL) geriledi. Limonun bu ay fiyatı neredeyse yarıya geriledi. Mevsim meyvelerinin piyasaya giriş yapması fiyatlardaki gerilemenin bir nedeni oldu. Ancak önümüzdeki aydan itibaren özellikle yaş meyve-sebze fiyatlarında artış bekleniyor.

Hesaplama 16 sebze ve 13 meyve olmak üzere toplam 29 ürün dikkate alındı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Bu ay limondaki fiyat artışı özellikle dikkati çekti. Araştırmada ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.

- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; makarna fiyatı arttı ve fakat diğer ürünlerin fiyatı aynı kaldı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin, zeytinyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı bu ay yine değişmedi. Siyah zeytin fiyatında artış, yeşil zeytin fiyatında azalış ortalamada fiyatları gerilettiler. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinden ceviz fiyatındaki artış dikkati çekerken, diğerlerinin fiyatı değişmedi. Çay fiyatındaki artış bu ay etikete yansdı. Baharat (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı yine aynı kaldı. Şeker ve tuz ile bal, pekmez fiyatı aynı kalırken reçel fiyatı arttı. İhlamur ve salça fiyatı bu ay yine değişmedi.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşılarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan **"öncü gösterge"** niteliğini de taşımaktadır.

enisbagdadioglu@gmail.com

www.turkis.org.tr

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekme, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

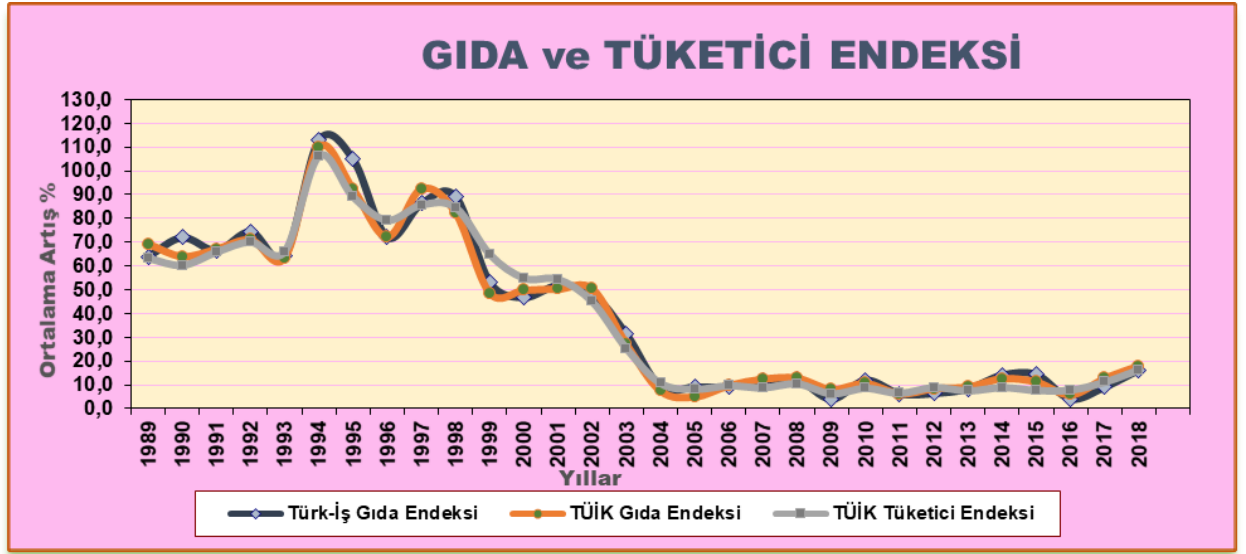
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz iki yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirlili ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirlili kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstere olmaktadır.